

บทความวิจัย

**พระธรรมจาริกนักร้องสื่อสารในการผลิตและเผยแพร่สื่อสร้างสรรค์
ในกลุ่มชาติพันธุ์**
พระวิสิทธิ์ ฐิตวิสิทโธ (วงศ์ไส)¹ และกิตติ ขวัญนาค²

Received 15 July 2023

Revises 25 September 2023

Accepted 28 September 2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาพระธรรมจาริกนักร้องสื่อสารให้สามารถผลิตรายการและสื่อสารเรื่องเล่าท้องถิ่น วิถีชีวิต ภูมิปัญญา และคำสอนทางพระพุทธศาสนาผ่านบทบาทของพระธรรมจาริกนักร้องสื่อสารในพื้นที่มาถ่ายทอดในรูปแบบที่น่าสนใจ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แหล่งข้อมูลเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ เจ้าอาวาส ผู้นำชุมชน และตัวแทนชาวบ้าน ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกประกอบกับการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 10 รูป/ คน ดำเนินการวิจัยในพื้นที่ภาคเหนือ จำนวน 5 พื้นที่ อาทิ วัดห้วยบง ตำบลบ้านจันทร์ อำเภอถ้ำยวนพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ อาศรมพระธรรมจาริกแม่หลุ ตำบลกองแขก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ อาศรม

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
Email: wisitnaja@gmail.com

² อาจารย์ประจำสาขาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
Email: kittkhwannak@gmail.com

พระธรรมจาริกบ้านพระธรรมจาริกพัฒนา ตำบลลานหอย อำเภอบ้านด่าน
 ลานหอย จังหวัดสุโขทัย อาศรมพระธรรมจาริกบ้านสบมาง ตำบลภูฟ้า อำเภอ
 บ่อเกลือ จังหวัดน่าน และอาศรมพระธรรมจาริกบ้านแม่ลาดี ตำบลแม่หวะหลวง
 อำเภอสองยาง จังหวัดตาก ผลการวิจัยพบว่า เกิดการพัฒนาและการผลิต
 รายการสื่อ เรื่องเล่าท้องถิ่น วิถีชีวิต ภูมิปัญญา และหลักธรรมคำสอนของ
 พระพุทธศาสนาผ่านบทบาทของพระธรรมจาริกนักสื่อสาร จำนวน 5 เรื่อง อาทิ
 เรื่องที่ 1 ธรรมกินได้ บุญสัจจกร วิถีแห่งการแบ่งปันที่วัดจันทร์ เรื่องที่ 2 ธรรม
 อิ่มท้อง การฟื้นฟูเขาข้าวโพดเป็นสวนผสมผสาน สร้างอาหาร สร้างรายได้ และ
 ฟื้นฟูผืนป่า เรื่องที่ 3 ธรรม-มั่นคง สันติสุข ความยินดี ความพอใจ คือความรู้จัก
 พอดี ความรู้จักพอเพียง เรื่องที่ 4 ธรรมร่มเย็น สัจจะของคนลุ่มน้ำมางในการ
 ดูแลผืนป่า และ เรื่องที่ 5 ธรรม-สุขใจ กับวิถีของคนเลี้ยงช้าง และคนขึ้นหมาก
 แห่งบ้านแม่ลาดี จากการดำเนินงานที่ผ่านมาเกิดผลลัพธ์ที่น่าสนใจ
 หลายประการ ได้แก่ การก่อเกิดพระนักสื่อสารสร้างสรรค์เพื่อนำเสนอรายการ
 พระธรรมจาริกในกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งพระนักสื่อสารมีทักษะในการเขียนโครงเรื่อง
 รายการภายใต้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และถ่ายทอดออกมาด้วยเรื่องราว
 ที่น่าสนใจเหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบัน ผู้คนสามารถเข้าถึงและเข้าใจได้ง่าย
 ยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: พระธรรมจาริกนักสื่อสาร, สื่อสร้างสรรค์, กลุ่มชาติพันธุ์

The Dharmajarikha Project to Produce and Diffuse Creative Media for Ethnic Groups Phra Wisit Thitavisiddho (Wongsai)³ and Kitt Khwannak⁴

Abstract

The purposes of this study were to develop communicators to be able to produce programs and communicate local stories, ways of life, wisdom and Buddhist doctrines through the roles of communicators in the area in an interesting format. This research is qualitative research, select a specific type, including abbots, community leaders and village representatives An in-depth interview and focus group discussion were used for 10 monk/person, Huai Bong Temple, Ban Chan Subdistrict Kanlayaniwattana District Chiang Mai Province, Ashram Phra Thammacharik Mae Lu, Kong Khaek Subdistrict, Mae Chaem District, Chiang Mai Province Ashram Phra Thammacharik, Ban Phra Thammajarik Phatthana, Lan Hoi Subdistrict, Ban Dan Lan Hoi District Sukhothai Province The ashram of Ban Sop Mang, Phu Fa Sub-district, Bo Kluea District, Nan

³ Assistant Professor, Ph.D., Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus

⁴ Lecturer of Socialwork Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus

Province and the ashram of Ban Mae Lakee. Mae Waluang Subdistrict Tha Song Yang District, Tak Province. Production and communication of local stories, ways of life, wisdom, and Buddhist teachings were created through the role of communicators in 5 stories, for example, No. 1 Dhamma can eat the way of sharing at Wat Chan, No. 2 Dhamma Im. The stomach, the restoration of the corn mountain as a mixed plantation, generating food, generating income, and restoring the forest. Story 3: Dharma-Steady, Solitude, Pleasure, Satisfaction is Knowledge of self-sufficiency, story 4, Dharma Peaceful, the truth of the people of the Mang River Basin in taking care of the forest and story 5 Dharma-Happy with the way of the elephant herdsman and the people who made the beets of Mae Lakhi's village. From past operations, there have been many interesting results, including the creation of creative communicators to present religious pilgrimage programs among ethnic groups. The communicator monk has skills in writing program storylines based on Buddhist principles. and conveyed with interesting stories appropriate to the present era. People can easily access and understand it.

Keywords: The Dharmajarikha Project to Produce and Propagate,
Creative Media, Ethnic Groups

บทนำ

โครงการพัฒนาพระธรรมจาริกนักร้องสื่อสารในการผลิตเผยแพร่สื่อสร้างสรรค์ในกลุ่มชาติพันธุ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาพระธรรมจาริกนักร้องสื่อสารให้สามารถผลิตรายการและสื่อสารเรื่องเล่าท้องถิ่น วิถีชีวิต ภูมิปัญญา และหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาผ่านบทบาทของพระธรรมจาริกนักร้องสื่อสารในพื้นที่มีรูปแบบที่น่าสนใจ ในระยะเวลาที่ผ่านมาทางโครงการได้ดำเนินงานตามแผนงานที่ตั้งแต่เริ่มต้น จนกระทั่งเสร็จทุกกิจกรรมตามที่ระบุในโครงการฯ ตลอดระยะเวลาในการดำเนินงานนั้นพอสรุปได้ดังนี้ โครงการ ฯ ได้มีการขับเคลื่อนสร้างความร่วมมือจากหลายภาคส่วนเพื่อบูรณาการความรู้ ทักษะ และเทคนิคที่สำคัญต่อการผลิตสื่อให้กับพระธรรมจาริกให้มีทักษะในการผลิตรายการที่น่าสนใจ (Phra Akkharaphisut Sirivadhano, 2021) โดยมีหน่วยร่วมต่าง ๆ ประกอบด้วย สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสภาคเหนือ สนับสนุนการทำงานในเชิงเทคนิค รูปแบบการนำเสนอที่น่าสนใจ นักผลิตรายการเข้ามาพัฒนาทักษะให้กับพระธรรมจาริก มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ภาคสื่อสารมวลชนสนับสนุนงานวิชาการ และนำบทเรียนการทำงานมาแลกเปลี่ยน ให้คำปรึกษาตลอดการผลิตรายการ เครือข่ายพระธรรมจาริกภาคเหนือทั้งผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมสะท้อนรูปแบบ วิธีการทำงาน เพื่อพัฒนารูปแบบรายการตลอดระยะเวลาโครงการฯ ได้ดำเนินกิจกรรมตามที่เสนอในโครงการดังนี้ 1) ประชุมจัดตั้งคณะทำงาน วางแผนการทำงานร่วมกัน 2) ประชุมระดมความคิดเห็นในการผลิตรายงานพระธรรมสร้างสุข เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนารูปแบบในการผลิตรายการ 3) ประชุมเขียนโครงการรูปแบบการผลิตรายการที่น่าสนใจ จำนวน 5 เรื่อง 4) ลงพื้นที่ถ่ายทำรายการที่มีโครงเรื่องสมบูรณ์ จำนวน 5 เรื่อง ใน 4 จังหวัด 5) จัดเวทีคืนข้อมูลพระธรรมจาริกในพื้นที่ทั้ง 5 แห่ง 6) การจัดเวที

เสวนาเพื่อฉายสารคดีสำหรับประชาชนทั่วไป และ 7) การประเมินความพึงพอใจต่อการรับชมสารคดีทั้ง 5 เรื่อง

จากการดำเนินงานที่ผ่านมาเกิดผลลัพธ์ที่น่าสนใจหลายประการ ได้แก่ การก่อเกิดพระนักสื่อสารสร้างสรรค์เพื่อนำเสนอรายการพระธรรมจาริกในกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งพระนักสื่อสารมีทักษะในการเขียนโครงเรื่องรายการภายใต้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และถ่ายทอดออกมาด้วยเรื่องราวที่น่าสนใจเหมาะสมกับยุคในปัจจุบัน ผู้คนสามารถเข้าถึงและเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น (Phramaha Thanit Phramaha Thanit, 2015) นอกจากนี้ ยังมีความรู้ในเชิงเทคนิคในการผลิตรายการจากผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ ผลลัพธ์ประการต่อมาเกิดความร่วมมือจากหลายฝ่ายที่เห็นตรงกันว่า องค์กรทางพระพุทธศาสนาควรมีการปรับตัวให้เท่าทันตามยุคสมัยและมีรูปแบบที่ถ่ายทอดหลักธรรมที่เหมาะสมกับยุคปัจจุบันและสามารถเข้าถึงได้ทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีความสนใจในพระพุทธศานาน้อยลง ให้สามารถเข้ามาฟังธรรมในวัดและมีความสนใจในพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม รูปความร่วมมือนั้นเป็นความร่วมมือแบบสหวิชาชีพ อาทิ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน นักผลิตรายการ และกลุ่มเป้าหมายพระธรรมจาริกที่มาช่วยสะท้อนความต้องการหรือสิ่งที่เขาอยากจะทำนำเสนอ ถือว่าเป็นกระบวนการทำงานที่ไม่ได้จำกัดแต่เพียงเฉพาะสาขาใดสาขาหนึ่งเท่านั้น เพราะปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีความซับซ้อนในการผลิตรายการก็เช่นกัน โดยผู้ผลิตจะต้องมีข้อพิจารณาหลายประการ เช่น ความสนใจ การเข้าถึงช่องทางสื่อ หรือแม้กระทั่งการนำเสนอที่มีความน่าสนใจ มีความเหมาะสมและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในทุกช่วงวัยและกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนั้น การมีหลายเครือข่ายช่วยเสนอแนะจึงเป็นกระบวนการที่น่าสนใจ โดยมีได้มุ่งผลิตเพื่อให้ได้

รายการเพียงอย่างเดียว โดยสื่อที่ออกมาสู่สังคมนั้นต้องคำนึงถึงการสร้างการเปลี่ยนแปลงต่อชุมชน สังคม บอกเล่าถึงวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความเป็นอัตลักษณ์ จึงจะกล่าวได้ว่าเป็นสื่อสร้างสรรค์ นอกจากการดำเนินกิจกรรมตามแผนงานที่ได้ระบุไว้แล้ว ทางคณะทำงานยังมีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนา สร้างกระบวนการเรียนรู้ภายในทีมให้เกิดการพัฒนาตนเองเท่าทันต่อการที่จะขับเคลื่อนโครงการให้มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

อย่างไรก็ตามในการดำเนินโครงการฯ พบว่า มีข้อจำกัดหลายประการที่คณะทำงานจะต้องเรียนรู้และปรับตัว เช่น การบริหารจัดการโครงการระเบียบการใช้จ่ายงบประมาณ รูปแบบการจัดเวทีระดมความคิดเห็นอย่างมีส่วนร่วม นอกจากนี้ ยังมีการตีความทางหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ต้องอาศัยผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญมาช่วยในการออกแบบให้มีความแม่นยำและสื่อสารกับผู้ชมได้อย่างถูกต้อง

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาพระธรรมจาริกนักร้องสื่อสารให้สามารถผลิตรายการและสื่อสารเรื่องเล่าท้องถิ่น วิถีชีวิต ภูมิปัญญา และคำสอนทางพระพุทธศาสนาผ่านบทบาทของพระธรรมจาริกนักร้องสื่อสารในพื้นที่มาถ่ายทอดในรูปแบบที่น่าสนใจ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เกิดรายการ เรื่อง “พระ-ทำ-สร้างสุข” (พระธรรมจาริก เผยแพร่คำสอนเบญจธรรมแก่กลุ่มชาติพันธุ์ โดยทำให้อู อยู่ให้เห็น เป็นแบบอย่าง) จำนวน 5 ชิ้น
2. เกิดเครือข่ายในการร่วมกิจกรรมการผลิตรายการ เรื่อง “พระ-ทำ-สร้างสุข” (พระธรรมจาริก เผยแพร่คำสอนเบญจธรรม แก่กลุ่มชาติพันธุ์ โดยทำให้อู อยู่ให้เห็น เป็นแบบอย่าง) 6 เครือข่าย
3. เกิดเครือข่ายผู้ร่วมกิจกรรม เวทีสัญจร ใน 5 พื้นที่ และเวทีเสวนา จำนวน 12 เครือข่าย
4. มีผู้รับชมรายการรวม 5 ตอน ผ่านช่องทางโทรทัศน์หรือออนไลน์รวมทุกช่องทาง 55,700 ครั้ง
5. เกิดเวทีเสวนา เรื่อง “พระ-ทำ-สร้างสุข” (พระธรรมจาริก เผยแพร่คำสอนเบญจธรรมแก่กลุ่มชาติพันธุ์ โดยทำให้อู อยู่ให้เห็น เป็นแบบอย่าง) 1 เวที

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินงานวิจัยพระธรรมจาริกนักร้องสื่อสารในการผลิตและเผยแพร่สื่อสร้างสรรค์ในกลุ่มชาติพันธุ์ในครั้งนี้มีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

แนวคิดและทฤษฎีลักษณะทางประชากรศาสตร์ (Demographic Characteristics Theory)

ลักษณะทางประชากรศาสตร์ (Demographic Characteristics) ได้แก่ อายุ เพศ การศึกษา และสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์แตกต่างกัน จะมีพฤติกรรม ความสนใจในการรับข่าวสาร

แตกต่างกันไปด้วย นอกจากนี้ ทฤษฎีลักษณะทางประชากรศาสตร์นี้เป็นทฤษฎีที่ให้ความสนใจเกี่ยวกับผู้รับสารก่อนแนวคิดอื่น ๆ การที่ผู้รับสารมีคุณสมบัติพื้นฐานเหมือนกัน จะมีความคล้ายคลึงกันในแง่ของพฤติกรรมการสื่อสาร การเปิดรับ หรือไม่อย่างไร หรือการที่ผู้รับสารมีคุณสมบัติพื้นฐานที่แตกต่างกัน เหมือนกันจะมีความแตกต่างกันในแง่ของพฤติกรรมการสื่อสาร ตามแนวทฤษฎีด้านประชากรศาสตร์นั้นเชื่อว่า บุคคลที่มี 10 คุณสมบัติทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมที่ต่างกันกันไปตามประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ผู้รับสารเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการสื่อสารที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยการสื่อสารจะสำเร็จได้หรือไม่ขึ้น ผู้รับสารจะเป็นปัจจัยทางหนึ่งที่สามารถสะท้อนชีวิตรูปแบบและความสำเร็จของการสื่อสารเหล่านั้นได้เป็นอย่างดี ผู้รับสารแต่ละคนจะมีลักษณะที่แตกต่างกันในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะ (Benjarongkit, 1999, p. 65)

วิธีการศึกษาผู้รับสารที่เป็นมวลชนนั้นควรจะต้องจำแนกผู้รับสารออกเป็นกลุ่มโดย ประมะ สตะเวทิน (Satavetin, 2003, pp. 112-116) พบว่าในการสื่อสารกลุ่มใหญ่ หรือการสื่อสารมวลชน เราไม่สามารถวิเคราะห์ผู้รับสารเป็นคน ๆ ไปได้ เนื่องจากผู้วิจัยยังไม่รู้จักผู้รับสาร (Anonymous) แต่ละคน ดังนั้น วิธีการที่ดีที่สุดในการวิเคราะห์ผู้รับสารที่มีจำนวนมาก คือ การจำแนกผู้รับสารออกเป็นกลุ่ม ๆ ตามคุณสมบัติทางประชากรศาสตร์ (Demographic Characteristics) เนื่องจากผู้รับสารที่มีคุณสมบัติของปัจเจกบุคคลที่เหมือนกัน อาจมีความแตกต่างกันในแง่ของความสนใจทัศนคติ หรือพฤติกรรม การที่ผู้วิจัยจะสามารถจัดกลุ่มของผู้รับสารได้นั้น ต้องอาศัยคุณสมบัติที่มองเห็นได้จากภายนอก นั่นก็คือ คุณสมบัติทางประชากรศาสตร์ (Demographic Characteristics) ซึ่งประกอบด้วย (Satavetin, 2003)

1. เพศ (Sex) ลักษณะทางเพศ เป็นลักษณะทางประชากรที่บุคคลได้รับมาแต่กำเนิดในประชากรกลุ่มใด ๆ ก็ตาม จะประกอบด้วยประชากรเพศชาย (Male) และประชากรเพศหญิง (Female) โดยปกติแล้วจะมีจำนวนที่ใกล้เคียงกันเพราะธรรมชาติได้สร้างความสมดุลทางเพศมาให้กับประชากรทุกกลุ่มเพศ เป็นปัจจัยพื้นฐานด้านร่างกายที่แตกต่างกันของบุคคล เป็นสถานภาพที่มีมาแต่กำเนิดของบุคคล พัฒนาการต่าง ๆ ในแต่ละช่วงวัยก็มีความแตกต่างกันด้วยความแตกต่างทางเพศ ส่งผลต่อบุคลิกลักษณะ จิตใจ อารมณ์ ความคิด ทักษะคติ ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมของการติดต่อสื่อสารที่แตกต่างกัน มีการเปลี่ยนแปลงไปตามระยะเวลาของการมีชีวิตอยู่หรือตามวัยของบุคคล กล่าวถึงการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผู้รับสารตามแนวทฤษฎีลักษณะทางประชากรศาสตร์ พบว่า เพศหญิงและเพศชายมีความแตกต่างกันในด้านพฤติกรรม การเปิดรับสื่อมวลชน เช่น เพศหญิงใช้เวลาในการเปิดรับโทรทัศน์มากกว่าเพศชาย และเพศชายชอบอ่านหนังสือพิมพ์มากกว่าเปิดรับโทรทัศน์ และเนื่องจากเพศหญิงชอบอยู่บ้านมากกว่าเพศชาย ในขณะที่อยู่บ้านก็มักมีกิจกรรมที่ต้องทำอยู่ตลอดเวลา เช่น การเลี้ยงเปิดรับลูก การทำกับข้าว การทำงานบ้าน ดังนั้น สื่อที่เพศหญิงเลือกใช้จะเป็นสื่อที่เข้าถึงง่าย และมีทั้งภาพและเสียง เนื่องจาก ต้องสามารถใช้ควบคู่กับการทำกิจกรรมข้างต้นไปพร้อมกันได้ นั่นก็คือ สื่อโทรทัศน์

2. อายุ (Age) เป็นลักษณะประจำตัวบุคคลที่สำคัญในการศึกษาและวิเคราะห์ทางประชากรศาสตร์ โดยอายุจะแสดงถึงวัยวุฒิของบุคคล และเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความสามารถในการทำความเข้าใจในเนื้อหาและข่าวสารรวมถึงความรู้ต่าง ๆ ได้มากน้อยต่างกัน การมีประสบการณ์ในชีวิตที่ผ่านมาแตกต่างกันหรืออีกประการหนึ่ง คือ อายุจะเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความสนใจในประเด็นต่าง ๆ เช่น เรื่องการเมือง ความสนุกสนาน การเตรียมตัวสร้างอนาคต เป็นต้น

นอกจากนั้น ก็จะชี้ให้เห็นอารมณ์ที่แตกต่างกันออกไปในกลุ่มคนที่มีวัยต่างกัน อันเนื่องจากกระบวนการคิด และตัดสินใจที่ผ่านการกลั่นกรองจากประสบการณ์ของช่วงวัยที่จะส่งผลต่อกระบวนการคิดและการควบคุมทางอารมณ์ของแต่ละช่วงอายุของบุคคล นอกจากนี้ อายุยังส่งผลต่อประสบการณ์ ความคิด ความสนใจ ความเชื่อ ทศนคติ และพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้รับสาร เป็นต้น

3. การศึกษา (Education) เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความสามารถในการเลือกรับข่าวสาร และอัตราการรู้หนังสือ ระดับการศึกษาจะทำให้คนมีความรู้ ความคิด ตลอดจนความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ กว้างขวางลึกซึ้งแตกต่างกันออกไป ทำให้บุคคลสามารถแยกความเหมาะสมของเนื้อหา รูปแบบ องค์ประกอบที่แตกต่างกันของสิ่งต่าง ๆ การศึกษาจึงถือเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการสื่อสารของผู้รับสารอย่างมาก

4. สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ (Socio-Economic Status) หมายความว่า อาชีพ รายได้ เชื้อชาติ ตลอดจนภูมิหลังของครอบครัว ทั้งนี้ในการศึกษาวิจัยส่วนใหญ่จะสนใจความแตกต่างทางด้านอาชีพ (Occupation) และรายได้ (Income) เป็นตัวแปรสำคัญที่กำหนดสถานะทางเศรษฐกิจ และสังคมของบุคคล รายได้ ของบุคคลแสดงถึงฐานะทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญแสดงถึงการมีศักยภาพในการดูแลตนเอง บ่งบอกถึงอำนาจการใช้จ่ายในการบริโภคข่าวสาร ผู้ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสูงจะมีโอกาสที่ดีกว่าในการแสวงหาสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการดูแลตนเอง เป็นต้น

แนวคิดพระธรรมจาริกพระนักสื่อสาร

พระธรรมจาริก เป็นพระสงฆ์กลุ่มหนึ่งที่ทำงานในชุมชนบนพื้นที่สูงหรือในถิ่นทุรกันดาร ส่วนใหญ่อยู่ในแถบจังหวัดภาคเหนือของประเทศ บทบาทพระธรรมจาริกอยู่ที่อาศรมเป็นเจตนาของพระบัณฑิตอาสาที่มาทำงานเผยแผ่

พระพุทธศาสนาบนพื้นที่สูงเหล่านี้ เป็นไปตามพระพุทธพจน์ว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย พวกเธอทั้งหลายจงเที่ยวจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก” เมื่อมาเห็นพบว่าชาวบ้านมีความอบอุ่นใจในการใช้ชีวิตมากยิ่งขึ้น เมื่อก่อนศาสนาหรือเรื่องของความเชื่อ เขาก็ปฏิบัติตามประเพณีท้องถิ่น เชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในธรรมชาติที่เป็นบรรพบุรุษ ต้นไม้ ภูเขา เพื่อเป็นที่พึ่งทางใจของเขาตามที่เคยเชื่อถือกันมา ซึ่งเป็นการสื่อสารทางเดียว เมื่อมีพระสงฆ์เข้ามาอยู่ด้วย ถ้ามีปัญหาชีวิตหรือมีข้อขัดข้องประการใดก็ยังมีที่พึ่ง ที่ปรึกษาเพิ่มขึ้น เป็นการสื่อสาร 2 ทาง มีความอบอุ่นใจเชิงประจักษ์ได้มากกว่าในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา พระนักสื่อสารจำนวนหนึ่งอยู่ภายใต้โครงการพัฒนาพระสงฆ์เพื่อการสื่อสารสาธารณะแบบสร้างสรรค์ ได้ดำเนินโครงการไปเมื่อปี พ.ศ. 2561 ได้อาสาตัวเองเข้าไปร่วมตัวทำงานในพื้นที่ห่างไกลกับกลุ่มพระสงฆ์ที่มีบทบาทต่องานด้านสาธารณะสงเคราะห์ที่โดดเด่นอีกกลุ่มหนึ่งนั่นคือ เครือข่ายพระธรรมจาริก ที่ไปปฏิบัติงานประจำอยู่ตามอาศรมในหมู่บ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาบนพื้นที่สูงพื้นที่ห่างไกลในถิ่นทุรกันดาร มีบทบาทในการพัฒนาราชภูมบนพื้นที่สูง (PhraUdombundhit, 2022)

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยพระธรรมจาริกนักสื่อสารในการผลิตและเผยแพร่สื่อสร้างสรรค์ในกลุ่มชาติพันธุ์ในครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์ประกอบกับการสนทนากลุ่มเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

แหล่งข้อมูล การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพจึงการกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และผู้ร่วมปฏิบัติการ (Participants) โดยใช้

วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ เจ้าอาวาส ผู้นำชุมชน และตัวแทนชาวบ้าน ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกประกอบกับการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 10 รูป/ คน ดำเนินการวิจัยในพื้นที่ภาคเหนือ จำนวน 5 พื้นที่ อาทิ วัดห้วยบง ตำบลบ้านจันทร์ อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ อาศรมพระธรรมจาริกแม่หลู ตำบลกองแขก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ อาศรมพระธรรมจาริกบ้านพระธรรมจาริกพัฒนา ตำบลลานหอย อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย อาศรมพระธรรมจาริกบ้านสบมาง ตำบลภูฟ้า อำเภอป่อเกล้า จังหวัดน่าน และอาศรมพระธรรมจาริกบ้านแม่ลาคี ตำบลแม่หวหลวง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยมีผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องโดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ ประกอบกับการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ข้อคำถาม ข้อมูลและบริบทชุมชนที่โดดเด่น ตอนที่ 3 ประเด็นกิจกรรมที่สำคัญของชุมชนกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

การเก็บรวบรวมข้อมูล งานวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิจัยภาคสนาม (Field Research) ผู้วิจัยลงภาคสนามเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีการจัดทำหนังสือขออนุญาตจากผู้บริหารโครงการวิจัย ลงเก็บข้อมูล ติดต่อประสานขอความร่วมมือนักสัมภาษณ์เชิงลึก กับสัมภาษณ์ ได้แก่ เจ้าอาวาส ผู้นำชุมชน โดยการนัดพบประชุม และทำการเก็บข้อมูลด้วยการบันทึกเสียงและการจดบันทึกข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษานั้น ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนาในเนื้อหาสาระ (Theme Analysis) ที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และการวิเคราะห์โดยการจัดหมวดหมู่ประเด็นจากการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ชุดข้อมูลที่สามารถเสนอเป็นข้อเท็จจริง และใช้ประกอบการวิเคราะห์อภิปราย ซึ่งมีการให้เหตุผลเชิงตรรกะ นำเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนา เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้

ผลการวิจัย

จากการดำเนินงานวิจัยพระธรรมจาริกนักร้องสื่อสารในการผลิตและเผยแพร่สื่อสร้างสรรค์ในกลุ่มชาติพันธุ์ พบว่า เกิดรายการ เรื่อง พระ-ทำ-สร้างสุข (พระธรรมจาริก เผยแพร่คำสอนเบญจธรรมแก่กลุ่มชาติพันธุ์ โดยทำให้ดู อยู่ให้เห็น เป็นแบบอย่าง) จำนวน 5 เรื่อง ดังนี้ เรื่องที่ 1 เรื่องธรรมกินได้ บุญสัจจวิธีแห่งการแบ่งปันที่วัดจันทร์ ณ วัดห้วยบง ตำบลบ้านจันทร์ อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ “บุญสัจจวิธี คือ วิธีแห่งความเมตตากรุณา เป็นความรัก ความปรารถนาดีที่คนปกากะญอ ตำบลวัดจันทร์และตำบลแม่แดด มอบให้แก่กัน” เบญจศีลและเบญจธรรม เป็นธรรมคู่กัน ศีล คือ การละเว้น เว้นจากการทำความชั่ว ไม่เบียดเบียนตนและคนอื่น รู้จักควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความดี ธรรม คือ ประพฤติชอบทางกาย วาจา และใจ เมื่อมีศีลมีธรรมมนุษย์จะทำให้อยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข นำเสนอเล่าเรื่องราวของคนปกากะญอ (ปกากะญออยู่ได้ เพราะคนอยู่กับคน คนอยู่กับป่า คนอยู่กับจิตวิญญาณ) เรื่องที่ 2 เรื่องธรรมอัมตัง การฟื้นฟูภูเขาข้าวโพดให้เป็นสวนผสมผสาน สร้างอาหาร สร้างรายได้ และฟื้นฟูผืนป่า ณ อาศรมพระธรรมจาริก

แม่หลู ตำบลกองแขก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ธรรมอ้อมท้องกับวิถีแห่ง
 สัมมาอาชีพของคนบ้านแม่หลู ตำบลกองแขก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
 ที่พยายามฟื้นฟูป่า เปลี่ยนทุ่งข้าวโพดเป็นเกษตรแบบผสมผสาน ในหนังสือ
 พระ-ทำ-สร้างสุข เล่าเรื่องราวของเบญจศีล และเบญจธรรม 5 ผ่านวิถีชีวิตของ
 ชุมชนชาติพันธุ์ในภาคเหนือ เรื่องที่ 3 ธรรม-มั่นคง สันโดษ ความยินดี ความ
 พอใจ คือ ความรู้จักพอดี ความรู้จักพอเพียง ณ อาศรมพระธรรมจาริกบ้านพระ
 ธรรมจาริกพัฒนา ตำบลลานหอย อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย ธรรม
 มั่นคง ธรรมที่เปลี่ยนให้ชายหนุ่มติดสุรา ไม่สำรวมกายวาจาใจ กลายเป็น
 พระสงฆ์อันเป็นที่เคารพของคนบ้านแม่ส้าน อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย
 ได้กลับไปถ่ายทอดธรรมะให้กับคนในบ้านเกิดที่หมู่บ้านธรรมจาริกพัฒนา
 อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย ในหนังสือ พระ-ทำ-สร้างสุข เล่า
 เรื่องราวของเบญจศีล และเบญจธรรม 5 ผ่านวิถีชีวิตของชุมชนชาติพันธุ์ใน
 ภาคเหนือสันโดษ เรื่องที่ 4 เรื่อง ธรรมร่มเย็น สัจจะของคนลุ่มน้ำมางในการ
 ดูแลผืนป่า ณ อาศรมพระธรรมจาริกบ้านสบมาง ตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ
 จังหวัดน่าน เบญจศีลและเบญจธรรม เป็นธรรมคู่กัน ศีลคือการละเว้น เว้นจาก
 การกระทำความชั่ว ไม่เบียดเบียนตนและคนอื่น รู้จักควบคุมตนให้ตั้งอยู่ใน
 ความดี ธรรม คือประเพณีชอบทางกาย วาจา และใจ เมื่อมีศีลมีธรรมมนุษย์
 จะทำให้อยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข เมื่อคนในชุมชนมีสัจจะ
 รักษาคำพูดของบรรพบุรุษในการดูแลป่า และทรัพยากร ช่วยให้หมู่บ้านมีความ
 ร่มเย็นมีป่ามีน้ำใช้ในการทำเกษตรกรรม และหล่อเลี้ยงคนตลอดสายน้ำทางที่
 ไหลผ่าน และเรื่องที่ 5 เรื่อง ธรรม-สุขใจ กับวิถีของคนเลี้ยงช้าง และคนขึ้นหมาก
 แห่งบ้านแม่ลาดี ณ อาศรมพระธรรมจาริกบ้านแม่ลาดี ตำบลแม่หวด อำเภอ
 ท่าสองยาง จังหวัดตาก ธรรมสุขใจ กับวิถีแห่งสติของคนบ้านแม่ลาดี ในการ

ดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการดูแลช้างซึ่งเป็นสัตว์ใหญ่ หรือการเก็บหมากที่ต้อง รมั้ดระวังตลอดเวลา และความศรัทธาในพุทธศาสนาของหมู่บ้านศีล 5 แห่งนี้ ในหนังสือพระ-ทำ-สร้างสุข เล่าเรื่องราวของเบญจศีล และเบญจธรรม 5 ผ่านวิถีชีวิตของชุมชนชาติพันธุ์ในภาคเหนือ

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องพระธรรมจาริกนักสื่อสารในการผลิตและเผยแพร่ สื่อสร้างสรรค์ในกลุ่มชาติพันธุ์ สรุปผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์ประเด็นการ พัฒนาพระธรรมจาริกนักสื่อสารฯ พบว่า เกิดการถ่ายทอดเรื่องราว เรื่องเล่า ท้องถิ่น วิถีชีวิต ภูมิปัญญาและหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาผ่าน เรื่องราว พระ-ทำ-สร้างสุข (พระธรรมจาริก เผยแพร่คำสอนเบญจธรรม แก่กลุ่ม ชาติพันธุ์ โดยทำให้อยู่ให้เห็น เป็นแบบอย่าง) จำนวน 5 เรื่อง ดังนี้ เรื่องที่ 1 เรื่องธรรมกินได้ บุญสัจจ วิถีแห่งการแบ่งปันที่วัดจันทร์ ณ วัดห้วยบง ตำบล บ้านจันทร์ อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ เรื่องที่ 2 เรื่องธรรมอิมท้อง การฟื้นฟูเขาข้าวโพดเป็นสวนผสมผสาน สร้างอาหาร สร้างรายได้ และฟื้นผืนป่า ณ อาศรมพระธรรมจาริกแม่หลุ ตำบลกองแขก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ธรรมอิมท้องกับวิถีแห่งสัมมาอาชีวะของคนบ้านแม่หลุที่พยายามฟื้นป่า เปลี่ยน ทุ่งข้าวโพดเป็นเกษตรแบบผสมผสานในหนังสือพระ-ทำ-สร้างสุข เล่าเรื่องราวของเบญจศีล และเบญจธรรม 5 ผ่านวิถีชีวิตของชุมชนชาติพันธุ์ ในภาคเหนือ เรื่องที่ 3 ธรรม-มันคง สันโดษ ความยินดี ความพอใจ คือ ความรู้ จักพоди ความรู้จักพอเพียง ณ อาศรมพระธรรมจาริกบ้านพระธรรมจาริกพัฒนา ตำบลลานหอย อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย เรื่องที่ 4 เรื่อง ธรรม รมเย็น สัจจะของคนลุ่มน้ำมางในการดูแลผืนป่า ณ อาศรมพระธรรมจาริกบ้าน

สบบาง ตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน เรื่องที่ 5 เรื่อง ธรรม-สุขใจ กับวิถีของคนเลี้ยงช้าง และคนขึ้นหมากแห่งบ้านแม่ลาดี ณ อาศรมพระธรรมจาริกบ้านแม่ลาดี ตำบลแม่หวะหลวง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

จากการศึกษาสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ การพัฒนาพระธรรมจาริกนักร้องสื่อสารให้สามารถผลิตรายการและสื่อสารเรื่องเล่าท้องถิ่น วิถีชีวิต ภูมิปัญญา และคำสอนทางพระพุทธศาสนาผ่านบทบาทของพระธรรมจาริกนักร้องสื่อสารในพื้นที่มาถ่ายทอดในรูปแบบที่น่าสนใจ พบว่า พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่สอนให้คนมีสติ รู้เท่าทัน รูปแบบที่น่าสนใจ พบว่า อารมณ์ความรู้สึกของตนเอง ต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่รับรู้จากอายตนะภายนอก ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ไม่เพียงแต่สอนแนวคิดเท่านั้น แต่ยังได้กำหนดแบบแผนการปฏิบัติ การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ หากนำไปปฏิบัติฝึกตนเองอย่างต่อเนื่องจึงจะเห็นผลพร้อมกันนี้ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะการพัฒนาหลักธรรมคำสอนเพื่อให้เป็นกระบวนการเรียนรู้เท่าทันสื่อในยุคปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สายน้ำผึ้ง รัตนงาม (Rattamangam, 2022) ศึกษาเรื่อง พุทธวิธีการรู้เท่าทันสื่อเพื่อพัฒนาชีวิต: กรณีศึกษา สื่อโทรทัศน์ และสื่อสังคมออนไลน์ประเภทเฟซบุ๊ก ระบุว่า พุทธวิธีรู้เท่าทันเกี่ยวกับการรู้จักใช้ ตา หู ใจ เพื่อเรียนรู้สื่อ โดยเน้นการใช้อายตนะหรือสื่อภายในตัวเรา คือ ตา หู ในการรับชม การฟัง และการรับรู้ ทางใจ โดยไม่ปล่อยประสาธสัมผัสไปตามกระแสของกิเลส อุกุศล ซึ่งสื่อทั้งสองประเภทนั้นจะมีลักษณะของสื่อที่ส่งสารต่อผู้รับในเชิงแรงเร้าอกุศลหรือกุศล การรับแบบไม่ปล่อยจิตไปตามกระแสในฝ่ายเสื่อม เป็นการกลั่นกรองภายในประการหนึ่งจำเป็นต้องมีสติเป็นฐานในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารซึ่งในฐานะผู้รับจะไม่เกิดความหลง หรือเกิดอุปาทาน ไม่ทุกข์ไปตามเนื้อหา เพราะไปกระทบกับสื่อแบบไม่ตั้งสติ ความหวั่นไหวการรู้จักกำหนด

สติสัมปชัญญะ เป็นเครื่องมือช่วยในการรับรู้หรือกระทบสื่อ ผู้รับสื่อจำเป็นต้องฝึกฝนสติให้รู้เท่าทันสถานการณ์ปัจจุบัน ทำจิตใจให้เป็นกลางในการรับสื่อ ทั้งข้อมูลข่าวสารที่ก่อให้เกิดความชอบความไม่ชอบใจ ผิดหวังสมหวัง ไม่เป็นดังใจปรารถนา ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ปัญญาในการพิจารณาสื่อ ได้แก่ การคิดเป็นคิดถูก คิดมีเหตุผลตามหลักโยนิโสมนสิการ และพิจารณาตรวจสอบสื่อ ตามหลักกาลามสูตร เพื่อตรวจสอบและประเมินสื่อโทรทัศน์และสื่อต่าง ๆ พระสงฆ์ก็เช่นกัน หลีกเลี้ยงหรือปฏิเสธการเสพและสื่อสารเทคโนโลยีไม่ได้ แต่เมื่อต้องเป็นผู้เสพและสื่อสารจะเสพและสื่อสารอย่างไร ทำอย่างไรจึงจะรู้เท่าทันและอยู่เหนือเทคโนโลยีได้ สาระสำคัญจึงอยู่ที่การศึกษาค้นคว้าเพื่อให้รู้เท่าทันเพื่อรักษาคำสอนของพระพุทธศาสนาไว้และนำเสนอข้อเท็จจริงให้สังคมได้รับรู้ ปัญหาของคณะสงฆ์จึงอยู่ที่ศาสนบุคคลและวิธีการเผยแผ่ แม้พระพุทธเจ้าจะวางหลักไว้ในทางสงฆ์ไปเผยแผ่ครั้งแรกว่า “พวกเธอจงเที่ยวจาริก เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ พวกเธออย่าได้ไปรวมทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรม งามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถทั้งพยัญชนะครบบริบูรณ์ บริสุทธี” (วิ. มหา. 4/ 32/ 32) พระธรรมจาริก เป็นพระสงฆ์กลุ่มหนึ่งทำงานในชุมชนบนพื้นที่สูงหรือในถิ่นทุรกันดาร ส่วนใหญ่อยู่ในแถบจังหวัดภาคเหนือ บทบาทพระธรรมจาริกอยู่ที่ อาศรมเป็นเจตนาของพระบัณฑิตอาสาที่มาทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาบนพื้นที่สูง เป็นไปตามพระพุทธพจน์ว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย ขอเธอทั้งหลายจงเที่ยวจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก” เมื่อมาเห็นพบว่าชาวบ้านมีความอบอุ่นใจในการใช้ชีวิตมากยิ่งขึ้น เมื่อก่อนศาสนาหรือเรื่องของความเชื่อ เขาก็ปฏิบัติตามประเพณีท้องถิ่น เชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ในธรรมชาติที่เป็นบรรพบุรุษ ต้นไม้ ภูเขา เพื่อเป็นที่พึ่งทางใจของเขาตามที่เคยเชื่อถือกันมา ซึ่งเป็นการสื่อสารทางเดียว เมื่อมีพระสงฆ์เข้ามาอยู่ด้วย ถ้ามีปัญหาชีวิตหรือมีข้อขัดข้องประการใดก็ยังมีที่พึ่ง ที่ปรึกษาเพิ่มขึ้น เป็นการสื่อสาร 2 ทาง มีความอบอุ่นใจเชิงประจักษ์ได้มากกว่า ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา พระนักสื่อสารจำนวนหนึ่งภายใต้โครงการพัฒนาพระสงฆ์เพื่อการสื่อสารสาธารณะแบบสร้างสรรค์ ซึ่งได้ดำเนินโครงการไป เมื่อปี พ.ศ. 2561 ได้อาสาตัวเองเข้าไปร่วมตัวทำงานในพื้นที่ห่างไกลกับกลุ่มพระสงฆ์ที่มีบทบาททำงานด้านสาธารณสงเคราะห์ที่โดดเด่นอีกกลุ่มหนึ่งนั่นคือเครือข่ายพระธรรมจาริกที่ไปปฏิบัติงานประจำอยู่ตามอาศรมในหมู่บ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาบนพื้นที่ห่างไกลในถิ่นทุรกันดาร ซึ่งมีบทบาทในการพัฒนาราชภูมบนพื้นที่สูง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรบูรณาการการผลิตสื่อสร้างสรรค์เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
2. ควรบูรณาการพหุวัฒนธรรมร่วมกับการสร้างสรรค์สื่อ
3. การบูรณาการความร่วมมือระหว่างเครือข่ายและสร้างความเข้มแข็ง

พระนักสื่อสาร

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. การวิจัยครั้งต่อไปควรรวบรวมกลุ่มพหุวัฒนธรรม และเพิ่มประเด็นการเข้าถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้มากยิ่งขึ้น

2. ควรพัฒนาประเด็น นักสื่อสารในการผลิตและเผยแพร่สื่อสร้างสรรค์ให้ครอบคลุม ทั้งพระธรรมจาริก พระสงฆ์นักเผยแผ่ เยาวชน และประชาชนผู้ที่สนใจในการสร้างสรรค์สื่อ

3. ควรมีการพัฒนาหลักสูตรพระธรรมจาริกนักสื่อสารในการผลิตและเผยแพร่สื่อสร้างสรรค์ เพื่อสามารถนำไปขยายต่อยอด และนำไปพัฒนาเป็นหลักสูตรที่สามารถนำไปใช้ได้จริง

เอกสารอ้างอิง

Benjarongkit, Y. (1999). *Audience analysis*. Bangkok: Faculty of Communication Arts Chulalongkorn University.

Phra Akkharaphisut Sirivadhano. (2021). Buddha-dhamma communicative procedures via social media of the monks in thai society. *Phimoldhamma Research Institute Journal*, 8(2),107-118

Phramaha Thanit Sirivathano Loonnawan. (2015). The model and process of buddha-dhamma communication through social media of Buddhist monks in Thailand. *Rajabhat Chiang Mai Research Journal*, 16(2), 75-86.

PhraUdombundhit (Somsak Suddhiñānamedhī). (2022). Format and network for propagation of Buddhism of the Dhammacarika in Thai society. *Journal of MCU Social Development*, 7(2), 22-32.

Rattamangam, S. (2022). Communication for social development in the artificial intelligence era. *Journal of Buddhist Studies Vanam Dongrak*, 9(1), 179-189.

Satavetin, P. (2003). *Mass communication processes and theories*. Bangkok: Chulalongkorn University.